

Dr hab. Paweł Ulman, prof. UEK
Katedra Statystyki
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Kraków, dnia 23 maja 2017 r.

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Igi Sylwii Lisickiej
pt. „Determinanty ubóstwa polskich gospodarstw domowych
w ujęciu wielowymiarowym”
Szkola Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Warszawa, 2017, stron 246

1. Tematyka pracy

Rozprawa doktorska mgr Igi Sylwii Lisickiej jest bardzo obszerna, liczy bowiem 246 stron, z czego 219 stron tekstu, tabel i wykresów. Tematyka pracy jest wpisana w nurt badań naukowych nad problemem ubóstwa i jego statystycznego badania, zarówno w warstwie teoretycznej jak i empirycznej.

W obszarze teoretycznym główne miejsce zajmują rozważania nad koncepcjami ubóstwa obecnymi w teorii ekonomii, sposobami jego pomiaru oraz identyfikacją determinant ubóstwa. Natomiast w warstwie empirycznej główny nacisk został położony na wieloaspektową analizę ubóstwa w Polsce w dwóch ujęciach: pierwszym - klasycznym wykorzystującym linię ubóstwa dla identyfikacji ubogich gospodarstw domowych oraz drugim, w którym oceniono zagrożenie ubóstwem w ujęciu wielowymiarowym przy wykorzystaniu funkcji przynależności do sfery ubóstwa.

Rozważana przez mgr Ige Sylwię Lisicką problematyka jest szeroko obecna w literaturze naukowej, zarówno polsko jak i obcojęzycznej. Ubóstwo jest bowiem jednym z podstawowych problemów społecznych zarówno w skali świata jak i poszczególnych państw w tym państwach wysokorozwiniętych. W odpowiedzi na ten nierozwiązany problem wiele organizacji międzynarodowych podjęło działania zmierzające do, przynajmniej, zniwelowania zubożenia i jego skutków. Przykładem może być ONZ, która w ramach tzw. Milenijnych Celów Rozwoju wskazała na konieczność zwalczania skrajnego ubóstwa i głodu na świecie. Na gruncie europejskim w zakresie strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju „Europa 2020” zapisano cel, którym jest walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

W związku z tym, że skuteczność działań realizowanych w ramach danej polityki społecznej (w tym polityki przeciwdziałania ubóstwu) zależy od rzetelnej diagnozy sytuacji oraz monitorowania i ewaluacji tych działań, niezwykle ważnym staje się możliwość pomiaru

zjawiska ubóstwa dla określenia jego poziomu, zróżnicowania, kierunku zmian oraz przyczyn go kształtujących. Trudnością, przed którą staje statystyka społeczna – odpowiadając na zapotrzebowanie polityki społecznej w zakresie walki z ubóstwem – jest brak jednoznacznej definicji tego zjawiska, co pociąga za sobą mnogość podejść do identyfikacji i pomiaru ubóstwa. Z drugiej strony praktyka życia społecznego wymaga zarówno teoretycznych koncepcji wskazujących na działania, które należy podjąć dla realizacji polityki przeciwdziałania ubóstwu, jak również oczekuje wyników analiz weryfikujących skuteczność podjętych działań, co potwierdza aktualność i ważność rozważanej przez Doktorantkę problematyki.

Wobec powyższego należy jednoznacznie stwierdzić, że Doktorantka jako przedmiot swoich rozważań wybrała bardzo ważny problem merytoryczny. Zmieniające się wciąż warunki w jakich przebiegają procesy polityczne oraz społeczno-ekonomiczne na świecie, w Unii Europejskiej oraz w Polsce czynią go wciąż aktualnym i inspirującym do dalszych poszukiwań naukowych.

Oceniając wartość rozprawy doktorskiej z punktu widzenia podjętej tematyki badawczej stwierdzam, że przedstawiona praca dotyczy ważnego i aktualnego zagadnienia jakim jest problem ubóstwa (jego identyfikacji, pomiaru, zróżnicowania oraz określenia determinant), którego analizę przeprowadzono przy wykorzystaniu metod statystyki społecznej.

2. Cel pracy, hipotezy badawcze

W recenzowanej rozprawie doktorskiej głównym celem pracy jest „określenie determinant ubóstwa w ujęciu wielowymiarowym polskich gospodarstw domowych w latach 2009-2012” (s. 12). Cel ten został następnie rozpisany na cele cząstkowe. Odpowiadają one kolejnym etapom analizy teoretycznej jak i empirycznej. Autorka podjęła się więc przeglądu teorii myśli ekonomicznej odnoszących się do zagadnienia ubóstwa; zaprezentowania wybranych koncepcji analizy ubóstwa przede wszystkim w podejściu wielowymiarowym; utworzenia syntetycznego miernika ubóstwa w ujęciu wielowymiarowym dla polskich gospodarstw domowych; pomiaru zagrożenia ubóstwem przy wykorzystaniu tego miernika; porównania wartości agregatowych wskaźników ubóstwa uzyskanych w podejściu klasycznym i wielowymiarowym dla wybranych cech społeczno-demograficznych gospodarstw domowych; identyfikacji determinant ubóstwa na bazie jego pomiaru w podejściu klasycznym i wielowymiarowym.

2

Realizacji celu głównego i celów cząstkowych zostały podporządkowane hipotezy badawcze. Sformułowano cztery hipotezy, które dotyczą: większego zubożenia gospodarstw domowych rodzin wielodzietnych w odniesieniu do innych typów gospodarstw; istnienia ujemnej zależności między poziomem wykształcenia osoby odniesienia w gospodarstwie domowym a poziomem zagrożenia ubóstwem; różnego poziomu zagrożenia ubóstwem gospodarstw pracowniczych w odniesieniu do innych grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw; różnego składu zbioru determinant ubóstwa zmierzonego w klasyczny i wielowymiarowy sposób.

Realizacji zamierzonych celów oraz weryfikacji sformułowanych hipotez został podporządkowany układ pracy. Działania sprzyjające osiągnięciu celu głównego i celów cząstkowych odnajdujemy we wszystkich rozdziałach rozprawy. W pierwszym rozdziale znajdujemy szeroki przegląd teorii myśli ekonomicznej odnoszących się do problemu ubóstwa. W dwóch kolejnych rozdziałach czytelnik zostaje wprowadzony w tematykę pojmowania, pomiaru, kryteriów, wskaźników i określania determinant ubóstwa rozpatrywanego w ujęciu klasycznym i wielowymiarowym. Dwa ostatnie rozdziały obejmują empiryczną część pracy prezentując wykorzystane dane statystyczne i wyniki pomiaru ubóstwa w Polsce.

Reasumując, należy stwierdzić, że Autorka wyraźnie wskazała jakie są cele rozprawy doktorskiej oraz określiła hipotezy badawcze. Zarówno cele pracy jak i hipotezy zostały sformułowane prawidłowo, chociaż w odniesieniu do niektórych hipotez można wysunąć zastrzeżenie, że są dość oczywiste (pierwsza i druga hipoteza wynika z wielu badań nt. kształtowania się ubóstwa w Polsce w okresie końca pierwszej dekady XXI w.). Ponadto można byłoby pokusić się przynajmniej o jeszcze jedną hipotezę dotyczącą determinant ubóstwa – tytuł pracy doktorskiej tego dotyczy.

3. Treść dysertacji doktorskiej, jej struktura i osiągnięcia Autorki

Osiągnięcia Autorki zostaną wskazane i umiejscowione w rozprawie w powiązaniu z charakterystyką struktury i treści recenzowanej pracy.

Praca składa się ze wstępu (7 stron), pięciu rozdziałów, podsumowania i wniosków (7 stron), spisu literatury (17 stron), spisu tabel i rysunków (3 strony) oraz aneksu (2 strony). Konstrukcja pracy posiada przemyślaną strukturę odzwierciedlającą postępowanie badawcze prowadzące do osiągnięcia wyznaczonych celów. Poszczególne rozdziały charakteryzują się zróżnicowaną objętością (odpowiednio 27 stron, 37 stron, 62 strony, 10 stron, 67 stron). Część teoretyczna przeważa nad empiryczną.

We wstępie zamieszczono wprowadzenie w tematykę ubóstwa jako problemu społecznego, konieczności badań nad ubóstwem dla potrzeb polityki społecznej oraz przedstawiono motywy podjęcia tematu pracy – wskazania determinant ubóstwa ujętego wielowymiarowo, co jest ważne na etapie konstruowania programów przeciwdziałania ubóstwu. Określenie determinant pozwala bowiem na pomoc tym grupom społecznym, które najbardziej jej potrzebują. Określono cele i sformułowano hipotezy badawcze. Krótko scharakteryzowano poszczególne rozdziały pracy.

Rozdział pierwszy zawiera omówienie dziesięciu koncepcji ekonomicznych, w których podjęto rozważania nad zagadnieniem ubóstwa poczynając od koncepcji ubóstwa Adama Smitha a kończąc na opisie poglądów Amartyi Sena. Należy uznać wspomniany przegląd koncepcji teoretycznych za osiągnięcie Autorki w zaprezentowaniu, w jaki sposób ubóstwo było i jest rozważane w teorii ekonomii. Jest to bowiem dość obszerny przegląd myśli teoretycznej, którego zazwyczaj nie prezentuje się w sposób usystematyzowany w opracowaniach nt. ubóstwa.

Następnym ważnym osiągnięciem Doktorantki jest dyskusja nad sposobami pomiaru ubóstwa i określeniem jego determinant, którą zamieszczono w rozdziale drugim i trzecim dysertacji doktorskiej. W rozdziale drugim Autorka wprowadza czytelnika w podstawowe zagadnienia, które należy rozważyć podejmując się analizy ubóstwa. Poddała pod dyskusję problem definicji ubóstwa wskazując na trudności w określeniu tego zjawiska. Podkreśliła z drugiej strony zasadnicze znaczenie wyboru odpowiedniej definicji dla kolejnych etapów analizy i jej wyników. Następnie Doktorantka, krótko zaznajamia czytelnika ze sposobami pojmowania i pomiaru, kryteriami i granicami oraz agregatowymi indeksami ubóstwa wykorzystywanymi do analizy tego zjawiska w klasycznym podejściu. Natomiast znaczny nacisk położyła na przedstawienie potencjalnych determinant ubóstwa w oparciu o przegląd polskich badań w tym zakresie. Dwa ostatnie podrozdziały drugiego rozdziału dotyczą wskaźników monitorowania ubóstwa i wykluczenia społecznego, których problematyka została dość szeroko tam przedstawiona. Podkreślić należy, że rozważania rozdziału drugiego pomimo tego, że mają (dla badań nad ubóstwem) klasyczny charakter trudno uznać za zbędne. Podejmując się bowiem badań na tym złożonym problemem społecznym należy przynajmniej próbować uświadomić sobie jego istotę i wspomnianą złożoność.

Trzeci rozdział – jeden z dłuższych w pracy – zawiera rozważania nad wielowymiarowością ubóstwa i sposobami jej ujęcia. Po dość obszernym wprowadzeniu w tę problematykę Autorka dokonuje przeglądu wybranych koncepcji pomiaru ubóstwa w ujęciu wielowymiarowym. Biorąc pod uwagę zasadność tego przeglądu uważam, że jest on za długi, a w kilku przypadkach

niepotrzebnie Doktorantka opisuje szczegóły metodologiczne, zwłaszcza tych metod, których później nie wykorzystuje w części empirycznej pracy. Przykładem jest opis wykorzystania metody CA, MCA i FA (s. 91-93). Ważnym natomiast jest wskazanie na wady i zalety danej metody w analizach ubóstwa oraz przykłady ich zastosowań. Na końcu opisu każdej koncepcji przedstawiono takie podsumowanie co niewątpliwie jest osiągnięciem Autorki.

Wybór wymiarów ubóstwa jest również istotnym dla końcowych wyników etapem projektu badawczego. W podrozdziale 3.2 zaprezentowano obecne w literaturze przedmiotu listy takich wymiarów i związane z nimi symptomy ubóstwa. Pomimo niejednoznaczności podejść do wyboru tych wymiarów i symptomów ich prezentacja jest całkowicie uzasadniona i daje podstawy dla własnych rozstrzygnięć w tym zakresie, chociaż jak zauważa Autorka wybór wymiarów i symptomów ubóstwa uzależniony jest często od posiadanego zbioru danych.

Równie ciekawy jak i wartościowy jest podrozdział 3.3 nt. agregacji symptomów i wymiarów ubóstwa, z kluczowym problemem jak je ważyć. Szczególnie cenną dla odbiorcy jest ta część podrozdziału, w której zestawiono wskaźniki i prace dotyczące pomiaru ubóstwa ze względu na zastosowane metody agregacji (tab. 3.7-3.8) – jest to syntetyczne ujęcie proponowanych i zastosowanych w literaturze przedmiotu rozwiązań. Sporządzenie takie zestawienia niewątpliwie wymagało od Doktorantki dużego nakładu pracy.

W kolejnym podrozdziale przedstawiono sposób wyznaczenia wartości funkcji przynależności do sfery ubóstwa w ujęciu teorii zbiorów rozmytych, którą to metodę oceny zagrożenia ubóstwem wybrała Doktorantka dla realizacji celów swojej dysertacji doktorskiej. Na bazie wspomnianej funkcji konstruuje się mierniki zasięgu, głębokości i dotkliwości ubóstwa w ujęciu wielowymiarowym, które zostały przedstawione w dwóch ujęciach: klasycznym i teorii zbiorów rozmytych.

Rozdział trzeci kończy opis sposobu identyfikacji determinant ubóstwa przy wykorzystaniu modelu ekonometrycznego. Autorka pokrótce zaprezentowała podstawy teoretyczne modelu logitowego dla dychotomicznej zmiennej zależnej oraz regresji logistycznej dla ciągłej zmiennej zależnej o wartościach ograniczonych do przedziału $[0, 1]$.

Z kolei czwarty rozdział pracy doktorskiej jest najkrótszy. Scharakteryzowano w nim źródło danych wykorzystywanych w części empirycznej pracy. Należy podkreślić, że dobór tego źródła jest w pełni uzasadniony. Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia zostało zaprojektowane właśnie w tym celu, by dostarczyć wiarygodnych informacji m.in. nt. ubóstwa, wykluczenia społecznego i deprivacji materialnej. Autorka wykorzystwała dane dla Polski z czterech lat 2009-2012. Uważam, że w kolejnych projektach badawczych można pokusić się o analizy porównawcze zagrożenia ubóstwem biorąc pod uwagę inne kraje

europiejskie. Rozdział ten zawiera również charakterystykę podstawowych cech gospodarstwa domowego oraz jego członków w wieku 16 lat i więcej, które to cechy zostały uznane w części empirycznej pracy albo jako symptomy albo jako potencjalne determinanty ubóstwa.

Rozdział piąty dysertacji doktorskiej mgr Igi Sylwii Lisickiej jest jej podstawowym osiągnięciem i wkładem w poszerzenie wiedzy nt. zróżnicowania zagrożenia ubóstwem oraz czynników to zróżnicowanie opisujących. Całość problematyki badano z wykorzystaniem klasycznego i wielowymiarowego podejścia do identyfikacji ubóstwa wśród polskich gospodarstw domowych, co należy uznać za prawidłowy i oczekiwany sposób analizy tego typu zjawiska społecznego. Za szczególnie cenne osiągnięcie Autorki można uznać określenie determinant ubóstwa i ich oddziaływania, co zaprezentowano w podrozdziale 5.4 i 5.5. Wykazała ona, że większość charakterystyk gospodarstwa domowego oraz osoby odpowiedzialnej za zakwaterowanie istotnie wpływa na przynależność gospodarstwa do podzbioru gospodarstw ubogich niezależnie od tego, czy identyfikacja ubóstwa była dokonana w klasyczny sposób czy w ujęciu wielowymiarowym. Wyniki dotyczące determinant zagrożenia ubóstwem w tym drugim ujęciu uzyskane na podstawie modelu regresji logistycznej skonfrontowano z wynikami wielokrotnego zastosowania testu dla weryfikacji hipotezy o równości przeciętnych poziomów zagrożenia ubóstwem wielowymiarowym ze względu na charakterystyki gospodarstwa domowego i osoby odniesienia. Ostatecznie mamy więc próbę identyfikacji determinant ubóstwa w trojaki sposób. Można więc przypuszczać, że te czynniki, które w każdym z zastosowanych podejść okazały się mieć istotny wpływ na zaistnienie ubóstwa są jego ważnymi determinantami. Na końcu rozdziału piątego przedstawiono dyskusję uzyskanych wyników w odniesieniu do podobnych badań obecnych w literaturze przedmiotu. Należy się zgodzić ze stwierdzeniem Doktorantki, że zastosowanie podejścia wielowymiarowego wzbogaca wiedzę na temat ubóstwa w Polsce zarówno w zakresie jego zróżnicowania jak i jego determinant.

Oceniając pozytywnie wyżej wspomniane osiągnięcia Autorki dotyczące empirycznej części pracy (rozd. 5) pozwolę sobie wyrazić pewne wątpliwości lub kwestie dyskusyjne, względem których – mam nadzieję – Doktorantka ustosunkuje się w czasie publicznej obrony swojej rozprawy doktorskiej. Przedstawię je w kolejnym punkcie niniejszej recenzji.

W zakończeniu (podsumowanie i wnioski) zebrano najważniejsze wyniki przeprowadzonych badań. W skróty sposób Doktorantka przypomniała kluczowe kwestie, które należy rozstrzygnąć w analizie ubóstwa oraz przedstawiła wykorzystywane w tym celu przez siebie metody. W dalszej kolejności wskazała na najważniejsze wyniki odnoszące się do celu pracy doktorskiej jakim była identyfikacja determinant ubóstwa polskich gospodarstw

domowych. W syntetyczny sposób odniosła uzyskane przez siebie wyniki do postawionych we wstępie hipotez. Zgadzam się ze stwierdzeniem, że przeprowadzony projekt badawczy, który znalazł odzwierciedlenie w dysertacji doktorskiej Pani mgr Igi Sylwii Lisickiej pozwolił osiągnąć zamierzone przez nią cele oraz zweryfikować postawione hipotezy.

Recenzowana rozprawa doktorska oparta jest na bogatej i reprezentatywnej literaturze obejmującej 275 pozycji (w tym 61 prac w języku polskim) z zakresu ekonomii, ubóstwa, nierówności, statystyki oraz ekonometrii. Świadczy to o tym, że mgr Iga Sylwia Lisicka przedstawiła problematykę badawczą na podstawie obszernej literatury przedmiotu wykorzystując w większości publikacje o charakterze naukowym. Takie podejście wymagało znacznego wysiłku intelektualnego, nie tylko na etapie studiowania, ale przede wszystkim w fazie syntezy myśli. Wykaz literatury jest też cennym zestawieniem prac, na które warto zwrócić uwagę podejmując się badań nad ubóstwem ekonomicznym. Stąd wynika pozytywna ocena powołanych pozycji literatury.

Należy również stwierdzić, że struktura rozprawy jest podporządkowana jej tytułowi oraz przyjętym założeniom badawczym, więc strukturę pracy oceniam pozytywnie.

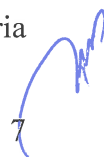
4. Strona formalna i edytorska

Na zwrócenie uwagi zasługuje to, że Doktorantka poradziła sobie z syntezą propozycji metodologicznych prezentowanych w obszernej literaturze przedmiotu. Zagadnienia zasadniczo zaprezentowane są w sposób interesujący. Myśli wyrażono poprawnym językiem polskim. Prezentacja wzorów w większości przypadków jest spójna. Rozważania teoretyczne i badania empiryczne zaprezentowane zostały m.in. w postaci samodzielnie opracowanych 32 tabel oraz 11 rysunków i wykresów. Wysnuwane wnioski są prawidłowe i przekazane w sposób jasny i zrozumiały. W pracy można znaleźć kilka potknięć edytorskich, które jednak w żaden istotny sposób nie obniżają ogólnej klarowności wyводу i pozytywnego odbioru pracy.

5. Uwagi ogólne

Przy studiowaniu przedstawionej pracy nasunęły się następujące wątpliwości i uwagi ogólne, co do których – w mojej opinii – warto ustosunkować się podczas publicznej obrony pracy doktorskiej:

5.1. Uważam, że opisy niektórych koncepcji ekonomicznych zawarte w rozdziale 1. są zbyt długie i niekoniecznie w jakiejś części uzasadnione dla opisu problemu ubóstwa (np. teoria

Malthusa). Natomiast brakuje pewnej syntezy pokazującej w jaki sposób w ramach poszczególnych teorii patrzono na problem ubóstwa, w jaki sposób próbowano go rozwiązać. Taka synteza mogłaby zamykać rozdział pierwszy i w wyraźny sposób podkreślić wkład Autorki w systematyzację wiedzy nt. teoretycznych koncepcji ubóstwa w ekonomii. Może warto było również wspomnieć o postrzeganiu zjawiska jakim jest ubóstwo przez inne dziedziny nauki (np. socjologię). Zdaję sobie sprawę z tego, że wydłużyłoby to jeszcze bardziej wywód pierwszego rozdziału, ale we wstępie do niego można byłoby krótko ten temat poruszyć uzasadniając szczegółowy opis teorii ekonomicznych.

- 5.2. Uważam, że problem determinant ubóstwa zamieszczony w podrozdziale 2.7 powinien znaleźć się na końcu rozdziału drugiego, a więc po wskaźnikach ubóstwa. W kontekście wspomnianych wskaźników o charakterze międzynarodowym problematyka determinant ubóstwa powinna zostać rozszerzona o chociażby krótki przegląd badań odnoszących się do wyników z innych krajów niż Polska.
- 5.3. Zbytnią szczegółowość opisu metod statystycznych czy ekonometrycznych (rozdział 3.), które nie zostały w pracy wykorzystane, o czym wspominałem już wcześniej.
- 5.4. W rozdziale 5. dla identyfikacji ubóstwa w wymiarze monetarnym jako kryterium wybrano roczny dochód ekwiwalentny gospodarstwa domowego przyjmując, że gospodarstwa domowe o ujemnym dochodzie nie zostały uwzględnione w badaniu (s. 151). Jednak w tab. 5.1 jako minimum widnieje ujemny poziom dochodu. Zaistnienie ujemnych wartości dochodu stawiałoby pod znakiem zapytania możliwość wyznaczenia tutaj wartości współczynnika zmienności.
- 5.5. W tab. 5.2 zestawiono rozkłady stopnia zagrożenia ubóstwem monetarnym obliczone na podstawie wzoru 3.20. We wzorze tym jest parametr α . Jaką więc wartość tego parametru przyjęto dla uzyskania przedstawionych wyników obliczeń? Dlaczego taką? Podobne pytanie można zadać w odniesieniu do wymiarów niemonetarnych.
- 5.6. Na s. 154 powiedziane jest o zastosowaniu wzoru 3.20 dla obliczania stopnia zagrożenia ubóstwem dla poszczególnych symptomów. Mam pytanie o sposób wykorzystania tego wzoru dla zmiennych jakościowych zwłaszcza w kontekście wzoru 3.19 (składowej wzoru 3.20) w opisie, którego wskazano, że dotyczy zmiennej ilościowej (fragment tekstu nad wzorem 3.19).
- 5.7. Uważam, że nie ma potrzeby prezentowania klasycznych procedur testowania hipotezy o równości dwóch średnich (s. 160 i dalej) – wystarczyło o tym wspomnieć. Czy w tym przypadku nie warto było zastosować testu analizy wariancji? Ponadto wiele pakietów

statystycznych podaje jako wynik weryfikacji hipotezy tzw. prawdopodobieństwo testowe (p-value), co uwalnia badacza od korzystania z tablic statystycznych. Podobną uwagę można mieć odnośnie procedury weryfikacji hipotezy zaprezentowanej na s. 187 z jej wynikami przedstawionymi w tab. 5.15-5.18.

5.8 Na s. 177 i 178 wspomina się o porównaniu wyników pomiaru zakresu, głębokości i dotkliwości ubóstwa uzyskanych w podejściu klasycznym i ujęciu wielowymiarowym. Czy te wyniki są porównywalne? Jeśli tak to w jakim zakresie i przy jakich warunkach?

Wymienione uwagi ogólne w większości mają charakter dyskusyjny. Proszę więc Doktorantkę o ustosunkowanie się w czasie publicznej obrony do uwag 5.4-5.8.

6. Uwagi szczegółowe

Przestudiowanie recenzowanej pracy skłania do sformułowania również uwag bardziej szczegółowych.

Str. 58, wiersz 8 – powinno być *głównie*,

Str. 89, ostatni wiersz – użyto sformułowania „okresach czasu”; sugeruję *przedziałach czasu* lub po prostu *okresach*,

Str. 100, wiersz 4 – użyto określenia „efektywna”; sugeruję *skuteczna, dokładna, wszechstronna*,

Str. 112, wiersz 5 od dołu – brakuje słowa *na* w wyrażeniu „ze względu fakt”,

Str. 128, przypis 421 – pojawia się odniesienie do literatury bez odniesienia do tekstu; przypis bez numeru,

Str. np. 127, 131, wzór (3.18 i 3.21) – parametr α to nie jest ten sam parametr; warto może zmienić oznaczenia,

Str. 152, 158 (tab. 5.2, 5.6) – nie ma potrzeby zapisywać przy każdej wartości w tabeli znaku „%”; wystarczy o tym powiedzieć w tytule tabeli,

Str. 164-167 (wyk. 5.1, 5.2) – mimo wszystko warto pokusić się o opisanie osi tych wykresów,

Wymienione uwagi szczegółowe nie umniejszają w istotnym stopniu wartości pracy. Ich niewielka liczba potwierdza staranność edytorską Doktorantki.

7. Konkluzja

Reasumując sformułowane w recenzji uwagi stwierdzam, że przedstawiona rozprawa doktorska Pani mgr Igi Sylwii Lisickiej poświęcona została ważnemu i aktualnemu problemowi z zakresu badań nad ubóstwem w Polsce i świadczy o dobrym warsztacie badawczym Doktorantki. Autorka rozprawy wykazała się wielką erudycją i swobodnie porusza się w problematyce zarówno teoretycznych aspektów analizy ubóstwa jak i jego empirycznego badania przy wykorzystaniu różnorodnych metod i narzędzi statystycznych.

Cele pracy zostały jasno sformułowane i – w trakcie postępowania badawczego – osiągnięte, a postawione hipotezy pozytywnie zweryfikowane.

Na uznanie zasługują wyniki przeprowadzonych badań empirycznych, w szczególności tych, które odnoszą się do identyfikacji determinant ubóstwa. Wyniki otrzymane przez Doktorantkę przyczyniają się – w mojej opinii – do wzbogacenia wiedzy o czynnikach społeczno-ekonomicznych determinujących ubóstwo i jako takie wraz z zastosowaną metodą analizy stanowią o oryginalności rozwiązania podjętego problemu badawczego.

Stwierdzam, że recenzowana praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, wyrażone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

